

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

№ 1, 2018

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro, 2018

To'legenev Abdurakhim Abdurakhimovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Bogolyubova Ljubov' Semyonovna, psichopigolog, psichopigolog hukmî doktor, professor

Mehmetov Mekit Huseynovich, psichopigolog hukmî doktor, professor

Bozoglu Kadirov Bagisimovich, psichopigolog hukmî doktor, professor

Qasifov Abdurakhim Qasifov, psichopigolog hukmî doktor, professor

Bekirova Olga Alibekovna, psichopigolog hukmî doktor, professor (Neurobiolog daxili psichopigolog universiteti, Rusiya)

Yusufyeva Yelena Kirilovna, psichopigolog hukmî doktor, professor (N. Filiati nomiñiýa Jandyg-Gazy Universiteti, Bolqarıstan)

Dzhonov Sadiq Gulyamovich, psichopigolog hukmî doktor, professor

Bambov Stefer Ramazanovich, psichopigolog hukmî doktor, professor

Jeltoev Asim Mekitqalievich, psichopigolog hukmî doktor, professor

Sarmanov Farhat Nasarbekov, psichopigolog hukmî doktor, professor

Kashev Vachid' Nasarbekovich, psichopigolog hukmî doktor, professor (Neosibirk daxili psichopigolog universiteti, Rusiya)

Morjan Hesmar' Gulyamovich, psichopigolog hukmî doktor, professor (Neosibirk daxili universiteti, Rusiya)

Qudashova Vera Feliksova, psichopigolog hukmî doktor, professor (Dünya psichopigolog hukmî akademiyasi, Ukraine)

Qulymov Leonid Poddorovich, psichopigolog hukmî doktor, RAE professor (Abadan, Rossiya)

Kazakov Igor Bakayevich, psichopigolog hukmî doktor, RAE professor (Kyiv, Ukraine)

Sakirova Lyudmila Pavlovna, psichopigolog hukmî doktor, "Oly qızıdayız melyk" mily hukmî universiteti (Rusiya)

Tugdubayev Zabitov' Abdurakhimovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Amonov Muxtar Ramazanovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

O'Ryanov Demirzey Sagitov, Biologe hukmî doktor, professor

Ammetbaeva Shokra Nigmatova, Biologe hukmî doktor, professor

Dzhurayev Qudusmurad Qoldanbekovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Hayrov Shabdinov Damatbekovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

To'mayev Naiman Hajiyevich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Mamatov Shukrat Musagulovich, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Mehmetov Noxar Atakulov, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Bo'libayev Muhammedjon Tel'jentov, hukmî hukmî hukmî doktor, professor

Bo'libayev Suleymen Bo'lyayev, biologe hukmî doktor, professor

Olman Saitibay Sharshenovich, psichopigolog hukmî doktor, professor

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

Nº 1, 2018

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vizual Moliyasi haqidagi O'zbek Rayonining 2016-yil 23-aktsalning qoni bilan pedagogika va psichologiya hujjati bo'yimni minnemtengi shahar nafsiyoti yozuvchisi deg'iyugalar chiqishini boshqarib o'tgan nazariy mukofot so'zini tushdi.

Jurnal 2001-yilda nashr etilgan.

Jurnal 1 yilda 4 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston moliyasi va absovt agitatsiya Buxoro viloyat moliyasi va absovt bosqarmasi tashrifida 2016-yil 22-fevral № 05-072-sodagi juyshidana bila ro'yxiga chiqaga.

Muassis: **Buxoro davlat universiteti**

Tahsiliyat manzili: O'zbekistan Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqob ko'chasi, 11-a/7
Elektron manzil: ped_mahorat@gmail.com

TAHRIR HAY'ATI:

Bo'sh moliyari: Adilov Rustayev Rammonxon – pedagogika fakultet doktori, professor
Bo'sh moliyari o'nlabosari: Navro'z-zoda Baxtojat Nigmatovich – iqtisod fakultet doktori, professor
Mas'ul konib: Hamroev Aljon Ro'ziqovich – pedagogika fakultet sonmurod, dosent

MUNDARIJA-CODERJANIYE-CONTENTS

D. Davronova, F. Nematov. O zabolivayushchikh vecher - chelovek i svetok literatury	7
M. Makhmudov. Ta'limni didaktik literatury kimi qo'shib qo'shish	10
Z. Azimova. Talabalar ma'nifiyatini tizovda tahliliqning tekniqiyu-pedagogik shamiylari	14
B. Kazanov. Aksessus tafsizmasi va qo'shib qo'shish problemleri	18
K. Dilmurat. Sovremennoye govorishche v usloviyah sovremennoy aziaticheskoy jazykoznanii	23
H. Nazarova. Sbornik mazhablari pro sputniki yozga Ukrayinik ikotay zosoznim xix - xxi xix	29
H. Mirzoeva. Matematika razrabotka uchitelskih uchebnikov i programmi obrazovaniya uchiteli	34
N. Kallieva. Tashbihlar nisqida fikriniqtirishni qo'shib qo'shish metod va usulleri	37
G. Isabekova. XII-XIII asrarda ta'lim tafsizi	41
R. Nematova. Matematika uchebna yozilishi bekorlar uchun matematika mafolamalari va Enery	45
g. quridagi qo'shib qo'shish	
Z. Alimardonov. Oly hikayi va kim qo'shib qo'shishning hikayi ko'rsatuvchi	49
ta'limiyyatining pedagogik shamiylari	
A. Imanova. O uchitelskiy davroqda nisqida qo'shib qo'shish qo'shib-pedagogik shamiylari va uchiteli oldini	53
akib yo'li	
P. Mamatova. Vaqt-kaderi yashilishini mafolamalari	58
R. Achilova. S. Qodirova. Understanding educational psychology	63
D. Tashova. Shax hamzecoda o quridagi mazhablarning o'zi	66
F. Shadiyev. Psichologiya - psicholog tafsizining mazhablarning bizi	69
S. Farmanova. Loyaltyu ta'lim uchitulishi bo'lgan o qo'shib qo'shishning kommunikativ mazhablarning	74
mazhablari	
BOSHLANG'ICH TA'LIM	
S. Averov, M. Sharipova. Qo'shib qo'shishning integratsionniy va tashbihi varianti	99
F. Safarov. Boshlang'ich sinfi o qo'shib qo'shishning foydalanish haqida shiflissizlik	103
G. Sayfullayeva, L. Alimova, A. Sayfullayeva. Matematika uchidagi bekorlarning analitik metodlar	110
ba'shida faydalash metoddinin foydalanimi	
R. Jumsoyev, S. Makhmudova. Ahsan Danishming pedagogik qo'shib qo'shish va horispi zamon	114
N. Adilova. O qo'shib qo'shishning vanlovlashning metodlari shamiylari	117
N. Safarov. O yinchobolshing bolalar yozilishi jumroja va o yinza mazhabning ko'z uchitasi	120
Z. Umarov. O qo'shib qo'shishning metodlari	124
R. Irsikova. O qo'shib qo'shishning metodlari va pachmonlari integrativiyalash sonida o qo'shib qo'shish metodlari	130
M. Jumaseeva. Boshlang'ich ta'lim jadri tabridi o'qish uchun mazhabdorlik omali	134
F. Qozimov, M. Qozimova. Matma qo'sha shara minig va dafsi	138
M. Makhmudova. Boshlang'ich uchitulishi haqida mazhablarning peremoti va fikri yana u tafsizmasi ugra	142
tiqch mazhablari	
ISTIOMI-QO'SHANTAR TA'LIF	
B. Ruziev. Oly o'zida "O'z o'ziga" nomi o qo'shib qo'shish do'sar qo'shib qo'shish	149
M. Zhumashanova. Aksessus tafsizmasi qo'shib qo'shishni tafsizmasi obrazovaniya	153
S. Gulyamova. Traditsional education yozarday, today and tomorrow	160
M. Narsova. Milliyevna mazhab uchitulishi - do'sar qo'shib qo'shish zamoniy shara	163
N. Emanov, P.O. Bayrova. O zabolitken tafsizi o qo'shib qo'shish mazhablarning tafsizmasi	168
shamiylari	
ANOVA TABIDIY FANLAR	
G. Xodoyuzakov, Sh. Zaripova, Sh. Xodoyuzakov. "Menollar va mazhablular. Muroakkab mazhab-	172

Gulom SAYFULLAYEV
Buxoro davlat universiteti
boshlariqchasi va maktabga-
cha ta lim usuliyoti
kafedrasini dozentsi, biologiya
fanlari nomzodi

Luisa ALIMOVA
Buxoro davlat
universiteti ekologiya
kafedrasini o qituvchisi

Aziza SAYFULLAYEVA
Buxoro pedagogika kolleji
maktabgacha ta lim va pedagog-
ika kafedrasini o qituvchisi

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA EKOLOGIK TARBIYA BERISHDA KUZATISH METODIDAN FOYDALANISH

Maktabgacha ta lim muassasasida bolalarni tabiat bilan tanishirish, ekologik tarbiya berishning samarali metodlari tushusida foydalanilgan.

Tayanch russhunchalar: maktabgacha ta lim muassasasi, tarbiya, ekologik tarbiya, kuzatish, quşlar, ekskursiya, tarbiyachi, tabiat boy tilklari.

В статье разыгаштепомся об эффективных методах экологического воспитания в дошкольных учреждениях.

Опорные слова: дошкольное учреждение, воспитание, экологическое воспитание, наблюдение, птицы, экскурсия, воспитатель, природные богатства.

In article is reflected on effective methods of environmental education in preschool institutions.

Supporting words: preschool, education, ecological education, observation, birds, excursion, educator, natural wealth.

Maktabgacha ta lim muassasasida bolalarni tabiat bilan tanishirishning quyidagi usullardan foydalilanildi: ko'rgazmali (kuzatish, rasmlarni ko'ns, diafilm va kinofilmлarni namoyish qilish), amaliy (o'yin tarzida), mehnat, oddiy tajribalari, vaziyatlar yaratish), og zaki (tarbiyachining hikoyasi so'zlab, ruhuntrib berishi, baduy asariami o qib berishi, bolalar bilan suhbatalishi), che rizma o qib berishi).

Kuzatish – maktabgacha tarbiya yoshdagi bolalarga ta lim berishning yetakchi usulubidan bin hisoblanadi. Kuzatish ta lim-tarbiyaviy vazifalarni amalga oshunib maqsadida tarbiyachi-pedagog tomonidan tashkil etiladi va maktabgacha ta lim muassasasida keng qo'llaniladi.

Kuzatish – murakkab bilish faoliyati bo'lib, unda idiot, tafakkur va mutq ishtiroy etadi, barqaror diqqat talab etiladi. Bolalarni tabiat bilan tanishishbdagi bilish vazifalanga ko'ra tarbiyachi kuzatishning xalma-xil turlardan foydalilanildi. Ta'limiy va tarbiyaviy vazifaga ko'ra kuzatish uzoq muddatli va qisqa muddatli bo'lishi mumkin.

O'simlik va hayvonlarning o'sishi va rivojlanishi, tabiatdagi matsumiy o'zgarishlar haqidagi bilanlarning jamg anibshi uehum kuzatishning anche murakkabroq turi – uzoq muddatli kuzatishlar dan foydalananildi. bunda bolalarga obyektning kuzatilayotgan holatini ilgargisi bilan cirvoslashga to'g'ri keladi.

Kuzatish predmetning avtom belgisiga ko'ra uning bolalarni aniqlash (misalan, o'simlikning tabiat ko'rim-higa qarab tug olishi, ozig'lantish, issiqlik, yorug'lik bilan ta'milash, tagini yuneshtash, aktivumindagi baliqlarning xatti-barakatiga ko'ra suvni qisman almashtish zarurligini aniqlash va hokazo). Kuzatishlar davomida tarbiyachi tomonidan bolalarni o'simlik va hayvonlar, ob-havo bilan, kattalarning tabiatdagi mehnati bilan tanishishsida va shunga o'shashlarda tashkil etiladi. Kuzatishlar mash'ulot va ekskursiyalarda, tabiat burchagida olib boriladi. Tarbiyachining kuzatishga qancha

bolani jah etishi kuzatishning mazmurini hamda tarbiyachi o‘z oldiga qo‘yan vazifaga bog’liq bo‘ladi.

Kuzatish bolalarning 1qliy faoliyatga o‘sishi, ularni fikr yuritishga qo‘ylgan maʼmalalanga jarob topishga undachi ularni tabiat hodisalarini bilih olishga bo‘lgan qiziqishini o‘sirishi, tabiatga ehtiyojkorona munosabatda bo‘lishni tarbiyalishi, uni yanada go zallashtunish tabiat boyliklarini ko‘paytunish uchun faol harakat qilishga ishlivoq urug otishi lozim.

Kuzatishni shunday tashkil etish kerakki, bolalar tabiatni bilih olishlariga samarali ta’sir ko‘rsatsin. Kuzatishni bolalarni hayvonalar va o‘simliklarni parvarish qilish bo‘yicha amaliy faoliyat (qushlarga don berish, yo‘laklarni qordan, xazonidan tozalash, daraxt va butalar tanasi atrofiga qorlarmi toplash, o‘simliklarni ekish, sug onish, begona o‘tlardan tozalash) bilan qo‘shib olib borisha, yaxshi nishchagi etishish mumkin.

Odamlarning g‘amro‘ning qushlar o‘zining sanzashi bilan mannatdoshchilik bildiradi. Bolalar qushlarni parvarish qilayotib ular to‘g‘isida juda ko‘p narçalarini bilih olishlari mumkin. Qushlar o‘zining faqat chirolyi ko‘sinishi, yoqimli sayrashi bilan kishilarni ma’sum etib qolmay, shu bilan birga tabiat sanitarlariidir. Ular juda ko‘p zararkunanda hasharotlar bilan ovqatlanadilar. Ko‘kiagi sanq chit-taklari juda ichonuvchan va rafodez quolibche. Agar ularni qish bo‘yi ovqatlanishni turilsa, ular odamga o‘rganib qoladi va baborda ham u verdan uchib ketmaydi.

Yilning har bir fashi o‘zgacha tarovitiga ega. Bahorda va vozda bolalar daraxtilar, butalar va boshqa o‘simliklarning urug lanni sepadilar hamda ko‘chatlar o‘qazadilar, o‘simliklarning tevarik-atrofini yumshatadilar, vaqtiga vaqtiga bilan surʼ quyib, begona o‘tlardan tozalaydilar, ozqolantirib boradilar. Shu vo‘sinda ish olib borib, ular o‘simliklarning umisb chiqishini, barg yozishini, gullahishni, meva tugishini va pishib yetishishini kuzatib boradilar. Kuzatish va ekakursiya paytlarida ochilib turgan gullarni uzishlan, minachi va har xil qo‘ngizlarni tutib cho‘ntaklarga yoki qutichalanga solib olishlari mumkin. Oqibatda gullar so‘lib, minachi va qo‘ngizlarning qanoletan uzilib, oyoqlari sinadi. Bolalarga bunday bema’mi ishlardan o‘zlarini tiyib turishga o‘rtasibimiz va bu yomon oqibatlarga olib kelishimi nishchuntinchimiz kerak. Masalan, bolalarga shunday deyish mumkin. Ninachilx chivinlar bilan ovqatlanadi, bu bilan ular odamlarni har xil suqumli kasalliliklardan saqlaydi. Chunki chivinlar odamlarni chaqib, kasallik yuqoradi. Kapalaklarni ham tashib kerak emas ekanligini, ularning tabiat quchog‘ida gulda gulg‘a o‘sib uchib yurganini, ularning har xil ranglar bilan tovuzmadigan qanoletning chiroyligini ku-zatib zavqlanish kerakligi haqidagi, bundan tashqari, ularning ko‘philigi gullarni changlatishi va natijada o‘simliklarning bosildorligi ortishu haqidagi nishchuntinch lozim. Buning uchun tarbiyachi o‘zi o‘ta kuzatuvchan bo‘lishi hasharotlar dumyosi biologiyasini, qaysi hasharot qayerda, qanday sharoitda yashashini, nima bilan ovqatlanishini, qanday foydasi va qanday zararli borligini yaxshi bilishi kerak.

Bolalarga chumolilarni o‘ldirish, uyasini burchik kerak emasligi, ular ko‘plab zararli hasharotlar bilan ovqatlamishi va tupoqni yurashishishi, shu bilan ular o‘simliklarning o‘sib chiqishi va yaxshi nishchuntinch uchun sharoit tug‘danshi haqidagi ham tarbiyachi bolalarga hikoya qilib berishi lozim. Tarbiyachi bolalar bilan chumolining uyasini kuzatadi. Ularni hanqiyatlik bilan uyasini tozalayotganini, uyasidagi donlarni tashqanga olib chiqish ostobda quritavotganini yoki uyasiga donlarni, boshqa ovqat-larni tashib ketayotganini bugalikda kuzatadi. Kuzatishni tashkil etishda quyidagi lara noya etilsa maqsadga muvofiq bo‘lidi.

1. Kuzatishdan ko‘zlangan maqsad va vazifa bolalar uchun aniq bo‘lmadi.

2. Kuzatish jarayoni nejali ravishda, ma’lum izchilik bilan amalga oshirish kerak. Masalan, tarbiyachi bolalar bilan hayvonlarni kuzatayotganda, eng xavol, bularning sabonini hayvonning xatti-harakatiga qaratadi. Nima qilyapti? Niman yeyapti? Qanday yeydi? keyin hayvonning ta:hqo belgilari ko‘rib chiqiladi: tanasi qanday, nima bilan qoplangan? Oyoqlari qanday? Uzunmi yoki qisqami?

O‘simliklarni kuzatish ularning eng yorqin ko‘zga tashlanadigan belgilarni kuzatishdan boshlanaadi. O‘simlikning guli yoki bargi shunga o‘xshash belgilardandur. Ana shundan so‘ngina o‘simlikning tashqi tuzilishidagi nususiyatlari aniqlanadi: kattaligi, shakli, moyasi (yoki tanasi) ko‘nb chiqiladi. Takroriy kuzatishlar ber-octa asosiy vazifani hal qilishdan boshlanadi.

3. Kuzatish obyekti tanlashda bolalarning yoshi, bilm o‘sishi va tiborga olmishu kerak. Kuzata-digan obyekti katta bo‘lmashligi va ma’lum darajada aniq bo‘lishi zarur.

4. Kuzatish bolalarini aqly faoliyitini uyg etadigan, mustaqilligini ta minlaydigan qilib tashkil etishi shart Kuzatishda salma-xil usullar (bolalarning voshlari nazarda turib): savollar, topshiriqlar, predmetni sinab ko'lish, qiyoslash, solichtirish, o'yin va mekmot harakatlardan foydalaniildi.

5. Kuzatishdan olayotgan tasavvutni tarbiyachi aniq so'zlar bilan tushuninish orqali to'linib boradi. Kuzatishdan olayotgan obyekt to'g'risida to'laroq tasavvurni chakllantiradi, bolalarning lug stini boyindagi fael nisqi o'sadi.

Bolalarda qiziqish, kuzatishga nisbatan emotsional his uyg otish, predmetlarni estetik idrok etilishi ni ta mamlash maqsadida pedagog kichikintoylar bilan olib boradigan ta'lim-tarbiyiyi ichlarda che'lardan, folkloarning kichik chiklidan katta guruh bolalar bilan esa mas'had ulotlar yaktunida baduv asalarni o qishdan ham foydalansa bo'laadi.

Kuzatish jarayonida tarbiyachi bolalarga gullarmi behudi uzmaslik kerakligini, chunki gullardan matra tugichi, merasidan yana shunday o'simlik o'sib chiqishi, aks holda bundav o'simliklar butunlay yo'q bo'lib ketishi mumkinligi to'g'risida hatto ko'philikkha kerak sizdeklar ko'ringan yosvoyi o'si o'simliklardan odamlarning sog'ligi uchun juda zarur va foydali bo'lgan dorilar olinishini ularning bargi, merasidi bilan ko'philuk hasharoqlar, hayvonlar, quşlarning ovqatlamishini tushuninib beradi.

Uyda parvarish qilish uchun sharoit bo'lmasa, ayrim hayvonlarni uyg'a olib kelish kerak emas (toshibqaqa, tipraktan, jo ja, baliqchilar va bokazo), chunki sharoitning ko'pligi natijasida bolaliga hayvonga nisbatan befarqlik yuzaga keladi, bola uni yo'tashlab yinboradi yoki ochdan o'lib qoladi. Ha'zan bolalar ba'zi bu hayvonlarni ulardan qo'nqanidan o'ldirib qoyadi. Shuning uchun kattalar bolalarga ona tabiatning go'zalligini ko'sata bilishlari, undan keladigan foyda tabiatda o'z-o'zidan maxjud emasligi, tabiadagi mavjud narsalarning hayoti rivojlanishi bu-biriga bevosita bog'liq ekanligini tushuninishlari zarur. Yer yuzidagi jonzodlar ichida odamlar aqlli, shu bilan birga, rahemsiz bo'lish ham mumkinligini eng yahshi hayvonlar ham odamlardan qochib qutula olmasligini, hayvonlar va o'simlik-lar o'sini-o'zi himoya qilolmasligi haqidagi, shuning uchun ulami asrab-avvalashimiz va himoya qilishimiz kerakligi haqidagi bolalarga tushuninib berish lozim.

Mamlakat shuning iqlimi sharoiti ayrim usiqsevar o'simliklarning o'sishi va rivojlanishi huda umumiyatga ega ekanligini bilib olishlari uchun muktabgacha ta'lim muassasasi maydonchasiidan joy ajratib, yerga ishllov berish, paxta o'simligining chiqitimi o'tkazib uning bosili yetilgunga qadar parvarish qilish, o'sishi va rivojlanishini kuzatib borish samarali natija beradi. Maktabgacha ta'lim muassasasiidan gulgordan ma'num joyni ajratib, bolalar bilan gullarning o'sishi va rivojlanishini hamda yaqtiga va ob-hayvoga qarab o'zgartirishim kuzatish mumkin. Bunday kuzatishlar bolalarda katta qiziqish uy-g'otadi va ulami asrab-avvalash uchun tabiy xohish yuzaga keladi. Ular bunday kuzatishlar natijasida tabiat qomunlari, tabiy hodisalar bir-biri bilan bog'liq ekanligini osonlik bilan anglab oladilar.

Momoqaymoq – o'lioq quyochi, quroch katta qora buhitlar ortiga yashanishi bilan bo'hami yaxshi ro'oli bilan yopib oladi. Loli – hoi gal yomg'ir yog ishidan oldin gullar yumilib qoladi. Yomg'ir yog ishidan oldin kamay gulining qalin bargida sur'atishlari paydo bo'laadi. Tugmachagul, binashha, beda gulining gullari yomg'ir yog ishidan oldin yumilib qoladi.

Ko'p gullar ma'lum vaqtida ochilib yumatildi. Ularning ochilish va yumalish vaqti shunchalik aniqli, shunga qarab vaqtini aniqlash mumkin.

Hozirgi vaqtida ekologik tarbiya dolzarb masalalardan biri bo'lib turibdi. Yer yuzida ahob soni vil sayin o'sib bormoqda. Tabiy re'urnlarni i'sib mol qilichning ko'lamini kengayib, sur'ati orib bormoqda. I'sebning tevarak-abofdag'i muhit bilan o'saro munosabati esa murakkablashtirmoqda. Odamlarning xo'jalik faoliyati natijasida butun biosfera o'zgartirilib, yer yuzidagi jonzot uchun yangi, o'zgartirilgan muhit yuzaga keldi-ki u bugungi kunda butun o'simlik, hayvonlar, shuningdek, odamlarning yashashi uchun zararlari bo'lib qolmoqda. Shu sababli, strof-muhitni muhofaza qilish va tabiat boyliklardan unumli foydalansish masalasi hozirgi kunda butun insomiyat uchun mabhim ahamiyat kasib etmoqda. Shuning uchun ekologik masalalarni yaxshi anglab olish hamda ularni to'g' n amalga oshurish jamayatimiz har bir kishisining hayotiy zaruratiга aylanmoq lozim.

Tabiat boyliklardan unumli foydalansish tabiatni qo'ng'ish masalalarni ongi ravishda hal ensb tuchin olla, muktabgacha ta'lim muassasalarini, maktab, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari, oby o'quv yurtlarinda ishlab chiqarish va jamoat joylarda kamol topayotgan yoshlar tabiat urularini va undan to'g' n foydalansish usullarini har tomonlarni puxta bilib olishlari shart. Kelajagikuz hozirgi makta-

bgacha ta lim muassasalarida ta lim va tarbiya olayotgan yoshlar qo lidadir. Shu sababli, ularni tabiatga oid bilimlар bilan shunday qurollantirish kerakki, ular kelajakda tabiat boyliklarini muhofaza qila oladigan va ulardan rejalı ravishda foydalana oladigan bo'lishin.

Bolalar tabiat haqidagi elementar bilimlarni egallab olib, o similiklarni o'sinsh, hayvonlarni parvarish qilishning oddiy usullarini o'siganib, tabiatni kuzatish, uning zo zalliklarini ko'ra olishni bisholgan taqdirdagina ulanda tabiatiga nisbatan ehtiyojkorlik va g'amxo rona munosabatda bo'lishni tarbiyalash imkoniyati tug iladi.

Bolalarda ona vatanga, uning tabiatiga, jenajon o'lkasiga muhabbat xuddi ana shu asosda shakillanadi.

Bolalarda tabiatga nisbatan faol muhabbatni, o simikkalar va hayvonlar haqidagi g'amxo tilik qilish ko'nikmasini tarbiyalash, tabiat qo'ynida o'zini odob bilan tutish ko'nikmalari, ularda o similiklarni o'sinsh, hayvonlarni parvarish qilish va ularni muhofaza qilishga qiziqish uyg'otish, butalar va daraxtlarini zindirmaslik, hayvonlarni qizymaslik va qo'rgitmaslik, ~~dun~~ olib joylarda axlat qoldirmaslik ko'nikmalarini tarbiyalishni kichik surubdan boshib amalga oshishni ko'za tuwigan.

Tabiatning faol himoyachilarini tarbiyalash kattalor rabbatligida tabiatni asrasht bo'yicha ma'hum hajmdagi bilimlarni (o simlik, hayvonlarning nomi, tuzilishi, yashash sharoiti, o simlik-odam-hayvon tabuy omillar o'tasidagi o'zaro bog'liqlik) egallash, tabiatga tog ni munosabatni shakillantirish taqozo etadi.

Adabiyotlar

1. Yusupova P. A. Maktabgacha yoshdag'i bolalarga ekologik tarbiya berish. – Toshkent: "O'qituvchi", 1995.
2. Nurniddinova M.I. Tabiatshunoslik o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2005.
3. To'xtayev A. Ekologiya. – Toshkent, 1993.